

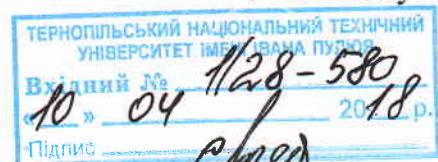
ВІДГУК
офіційного опонента – доктора економічних наук, професора,
Грозного Ігоря Сергійовича на дисертаційну роботу
Черепи Олександра Григоровича
на тему «Розвиток стратегії формування економічного механізму
інноваційної діяльності підприємств машинобудування», представлену
до захисту у спеціалізованій вченій раді Д 58.052.05 у Тернопільському
національному технічному університеті імені Івана Пулюя Міністерства
освіти і науки України на здобуття наукового ступеня доктора
економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління
підприємствами (за видами економічної діяльності)

На підставі вивчення дисертаційної роботи: «Розвиток стратегії формування економічного механізму інноваційної діяльності підприємств машинобудування», автореферату та наукових праць, що опубліковані за темою дисертаційного дослідження, можна констатувати наступне.

1. Актуальність теми дослідження та її зв'язок з науковими програмами, планами та темами

Проблема визначення економічного ефекту та вибір найбільш оптимальних варіантів реалізації інновацій потребує, з однієї сторони, підвищення кінцевих результатів від їх використання над витратами на розробку, виготовлення та реалізацію, а з іншої сторони – співставлення отриманих при цьому результатів з результатами від застосування інших аналогічних за призначенням варіантів інновацій.

Метод обчислення ефекту інновацій, ґрунтується на співставленні результатів їх освоєння з витратами, які дозволять приймати рішення щодо ефективного використання нових розробок. Формуючи методичну основу для оцінки ефективності різних форм інноваційної діяльності, необхідно обов'язково враховувати їхню здатність: залучати інтелектуальні та специфічні матеріальні ресурси, необхідні для створення інновації з високою споживчою цінністю; забезпечувати інтенсивний і адекватний ситуації інформаційний обмін, необхідний для створення нових знань, що ляжуть у

концепцію створення інновації з високою споживчою цінністю; формувати потужну мотивацію до отримання кінцевого результату, орієнтованого на максимізацію ринкового потенціалу інновації.

Все це вимагає пошуку та застосування ефективних інструментів управління інноваційною діяльністю підприємств. Важливим процесом, спрямованим на вирішення перелічених вище завдань, є формування економічного механізму інноваційної діяльності підприємств машинобудування з метою забезпечення максимізації фінансових результатів в довгостроковій перспективі.

Це актуалізує питання стосовно обґрунтування та розробки теоретико-методичних положень, науково-методологічних підходів і практичних рекомендацій щодо розвитку стратегії формування економічного механізму інноваційної діяльності підприємств машинобудування.

Отже, тема дисертаційної роботи Черепи Олександра Григоровича «Розвиток стратегії формування економічного механізму інноваційної діяльності підприємств машинобудування» є своєчасною та актуальною та має важливе значення для економіки України.

Проведені в дисертаційній роботі дослідження виконані в рамках науково-дослідних робіт Запорізького національного університету за темами: «Становлення бізнес-інкубаторів на засадах інноваційного розвитку та забезпечення національної фінансово-економічної безпеки» (номер державної реєстрації 0117U00512), у рамках якої доповнено класифікацію стратегій ІД промислових підприємств; «Забезпечення управління інструментами фінансово-економічної безпеки суб'єктів господарювання» (номер державної реєстрації 0111U008531), де автором розвинуто модель ІД підприємств машинобудування шляхом використання ЕМ; «Аналіз системи фінансово-економічного потенціалу підприємств і регіонів» (номер державної реєстрації 0111U003229), було розроблено систему формування стратегії розвитку ЕМІД; «Теоретико-прикладні підходи до управління інвестиційно-інноваційним розвитком підприємств» (номер державної

реєстрації 0114U002646), на основі якої розвинуто сутність поняття «управління стратегією ІД підприємства»; «Формування стратегічних напрямків управління фінансами суб'єктів господарювання в умовах глобалізаційних викликів» (номер державної реєстрації 0114U002645), де автором удосконалено механізм та систему управління стратегією ІД підприємства; «Методологічні засади формування стратегії розвитку суб'єктів господарювання регіонів та держави» (номер державної реєстрації 0114U002644), в рамках якої удосконалено науково-методичні положення щодо розвитку стратегії ІД промислового підприємства; «Механізми вдосконалення процесу управління інвестиційно-інноваційним розвитком регіону» (номер державної реєстрації 0116U004852), за результатами якої було удосконалено методологічний підхід до розвитку ЕМ на підставі комплексної оцінки ефективності ІД промислового підприємства; «Дослідження фінансово-економічного потенціалу Запорізької області» (номер державної реєстрації 0116U004853), де автором розроблено методологічний підхід до визначення ефективності СРЕМІД.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність і новизна

Наукові положення, основні результати і висновки, які містяться в дисертації, мають високий ступінь обґрунтованості та вірогідності. Вони базуються на застосуванні методів діалектичного пізнання, дедукції та індукції; морфологічного аналізу, узагальнення та наукової абстракції; групування та систематизування; абстрактно-логічного та системного підходу; системного аналізу та формалізації складних структур; аналізу і синтезу; статистичного аналізу, графічний; порівняння, факторний аналіз; економіко-математичного моделювання; метод експертних оцінок; функціонального аналізу, метод регресійного аналізу; параметричний аналіз, експериментальний метод; ситуаційного, системного, синергетичного підходу.

При цьому теоретичною та методологічною основою дослідження є роботи провідних вітчизняних і зарубіжних учених з управління промисловими підприємствами.

Вірогідність отриманих результатів ґрунтується на теоретичній розробці здобувачем досліджуваної проблеми, критичному узагальненні наукових праць вітчизняних і зарубіжних вчених та спеціальної наукової літератури з питань соціально-економічного розвитку машинобудівних підприємств.

Правомірність основних висновків і результатів доведено у вигляді теоретико-методологічних засад, концепцій, методів та моделей, підтверджено проведенням впровадженням дослідження та розрахунками.

Автором винесено на захист вагомі теоретичні і практичні розробки щодо розвитку стратегії формування економічного механізму інноваційної діяльності підприємств машинобудування.

Отримані автором результати є обґрунтованими, базуються на поглибленому вивченні та узагальненні значного обсягу наукових джерел та коректному застосуванні сучасних методів дослідження. Розгляд отриманих результатів дослідження дає можливість докладно охарактеризувати кожен з них.

3. Основні наукові результати, що одержані автором, та їх новизна

У роботі розроблено модель інноваційної діяльності підприємств машинобудування шляхом використання економічного механізму, яка включає економіко-інформаційну, інноваційно-соціальну, організаційно-екологічну складові діяльності та розвитку підприємства (с. 323-373). Ключовими відмінностями запропонованої моделі від існуючих є те що вона реалізується шляхом дотримання алгоритму її впровадження, ґрунтується на розрахунку фінансового, економічного, технологічного, інноваційно-інвестиційного, виробничого, маркетингового критеріїв та дозволяє

здійснити комплексну оцінку, проранжувати отримані результати за ступенем дохідності, впорядкувати і врегулювати процес ІД. Застосування даної моделі в роботі підприємства дозволить досягнути довгострокових цілей діяльності, обрати основні напрями інноваційної діяльності на засадах дотримання основних інструментів, принципів, методів, використання функцій економічного механізму.

Розроблено науково-методологічний підхід до формування стратегії розвитку економічного механізму інноваційної діяльності промислових підприємств (с. 377-404). Стратегія розвитку економічного механізму інноваційної діяльності промислових підприємств ґрунтується на дослідженні сформованого рівня інноваційного сталого розвитку підприємства з урахуванням оцінки ефективності ІД та вибору більш оптимальної стратегії на основі використання ЕМ, що сприятиме розвитку виробничо-господарської та інноваційної діяльності.

У дисертації розроблено систему формування стратегії розвитку ЕМІД, що є послідовністю взаємопов'язаних дій, які передбачають врахування визначеного рівня ІД, прогнозування результативності кожного виду стратегії ЕМІД, невизначеності ринкового середовища та використання критеріїв ІД, інструментів, методів ЕМ, що гарантуватиме розробку оптимальної стратегії. Система формування стратегії розвитку ЕМІД направлена на підвищення ефективності інноваційної діяльності (с. 405-424).

З метою вибору більш ефективної стратегії ЕМІД, що гарантуватиме визначення основних напрямів ІД на засадах ефективності, розроблено методологічний підхід до визначення ефективності стратегії розвитку ЕМІД шляхом аналізу основних компонентів інноваційної активності, рівня ефективності інноваційної діяльності, забезпеченості підприємства інноваціями з урахуванням відповідності між загальним рівнем інноваційного розвитку та границями його значень (с.424-437).

У науковій роботі запропоновано науково-методологічний підхід до оцінки синергетичного ефекту за результатами використання стратегії

розвитку економічного механізму інноваційної діяльності на підприємствах машинобудування (с. 438-457). Він заснований на використанні системного, поетапного підходів, передбачає розрахунок фінансового, економічного, інноваційно-інвестиційного, технологічного, виробничого, маркетингового ефектів за умови впровадження певного виду СРЕМІД та в основі якого передбачається встановлення емерджентності між параметрами, складовими, елементами стратегії, важелями, інструментами, підсистемами ЕМ, підрозділами забезпечення. Для цього було враховано дію чинників ринкового середовища, що дозволить досягти сукупного ефекту синергії, стабілізувати розвиток підприємства в середньо- та довгостроковому періодах.

Удосконалено класифікацію стратегій інноваційної діяльності промислових підприємств (с. 80- 96). Дана класифікація відрізняється від існуючих тим, що враховує специфіку реалізації стратегії, потенціал підприємства, ефект від реалізації стратегії, рівень ризиковості, доцільності, необхідності реалізації інновацій, що дає змогу досягнути стратегічних цілей та комплексно розвиватися підприємству, оцінити можливості щодо їх реалізації, сформувати конкурентні переваги, визначити необхідний обсяг інвестицій для розвитку інноваційної діяльності, що сприяє вибору більш ефективної стратегії і способів її впровадження.

У дисертації обґрунтовано необхідність формування стратегії розвитку економічного механізму інноваційної діяльності підприємств машинобудування (с. 274-299). Автором доведено, що упровадження цілісної стратегії розвитку економічного механізму інноваційної діяльності підприємств машинобудування дозволить стимулювати ефективну діяльність підприємств.

Представлений у роботі механізм управління стратегією інноваційної діяльності підприємства шляхом використання комплексного підходу, який є сукупністю взаємопов'язаних етапів щодо управління стратегією ІД, ґрунтується на виділенні елементів, інструментів, методів, функцій, принципів управління стратегією розвитку та дозволяє визначити

необхідність впровадження інновацій з метою досягнення довгострокового ефекту (с. 163-200).

У роботі дістало подальшого розвитку авторське визначення терміну «економічний механізм промислового підприємства» (с. 151-163), що визначається як послідовність реалізації етапів раціонального управління, сукупність елементів, важелів, інструментів розвитку, процесів реалізації цілей на рівні підрозділів шляхом використання методів, дослідження внутрішніх та зовнішніх аспектів розвитку підприємства, врахування ризиків та який орієнтовано на довгостроковий період функціонування відповідно до інтересів суб'єктів господарювання.

Запропоновано авторське визначення сутності дефініції «стратегія інноваційної діяльності підприємства», яку запропоновано розглядати, як комплекс взаємопов'язаних дій по впровадженню інновацій, залученню інвестиційних ресурсів, економічному зростанню, які направлено на вибір ефективної стратегії діяльності, забезпечення ритмічної роботи підприємства, знівелювання загроз ринкового середовища, впровадження новітніх технологій і є інструментом інноваційного економічного розвитку та враховують особливості функціонування підприємства і спрямовані на збалансування впливу інноваційно-інвестиційного ринку, взаємодії всіх процесів підприємства та виходу його на якісно новий рівень розвитку (с. 71-79).

4. Теоретичне і практичне значення наукових результатів

Теоретичне значення отриманих результатів дисертації полягає в тому, що вони в сукупності спрямовані на вирішення важливої наукової проблеми стосовно розвитку стратегії формування економічного механізму інноваційної діяльності підприємств машинобудування. Отримані автором результати дослідження достатньо обґрунтовані та достовірні, що підтверджується узагальненням достатньої кількості фундаментальних робіт

зарубіжних і вітчизняних вчених, використанням значного обсягу статистичних даних, коректним застосуванням економіко-математичних методів та моделей, широкою апробацією на наукових конференціях і впровадженням в практичну діяльність.

Теоретичне значення отриманих в дисертації наукових результатів полягає у обґрунтуванні теоретико-методологічних засад, розробці методичного забезпечення та практичних рекомендацій щодо розвитку стратегії формування економічного механізму інноваційної діяльності підприємств машинобудування.

Запропоновані в дисертації наукові результати, концептуальні положення, науково-методичні підходи та механізми доведені до рівня конкретних пропозицій і методичних розробок щодо розвитку стратегії формування економічного механізму інноваційної діяльності підприємств машинобудування. Їх ефективність підтверджено позитивними відгуками за результатами впровадження у діяльність підприємств ПАТ «Запоріжтрансформатор» (довідка №1/11-4646 від 24.12.2016 р.), ПАТ «Запорізький механічний завод» (довідка №737/22 від 18.02.2017 р.), ПрАТ «Інститут керамічного машинобудування «Кераммаш» (довідка №15032/214 від 15.05.2017 р.), ПрАТ «Запорізький інструментальний завод» (довідка №14/62 від 15.09.2017 р.), ПАТ «Мотор Січ» (довідка №бух/24719 від 18.09.2017 р.), SIA «Skinest Latvija» (A member of Skinest Group, Estonia) (довідка №0197/1 від 11.10.2017 р.), Company Overview of Enermasch Handels GmbH (довідка №17/0828 від 04.12.2017 р.).

Основні теоретичні положення, що становлять наукову новизну дисертаційної роботи, використовуються у навчальному процесі: економічного факультету Запорізького національного університету при викладанні дисциплін «Інноваційний розвиток підприємств», «Організація і управління нововведеннями», «Основи інноваційного бізнесу», «Економіка і організація інноваційної діяльності», «Управління інноваційним розвитком» (довідка № 01-14/154 від 06.10.2017 р.); Хмельницького національного

університету при викладанні дисциплін «Інфраструктура товарного ринку», «Економіка підприємства», «Планування діяльності підприємства», «Управління потенціалом підприємства», «Потенціал і розвиток підприємства» (довідка № 74 від 04.10.2017 р.); Інституту економіки і менеджменту Національного університету «Львівська політехніка» при викладанні дисципліни «Інформаційно-управлінські системи в інноваційній діяльності» (довідка № 68-23-2160 від 01.12.2017 р.).

5. Повнота викладення наукових результатів дисертації в опублікованих працях

За темою дисертації автор має 79 наукових праць, з них: 13 монографій (1 з яких одноосібна), 22 статті у наукових фахових виданнях України (з яких 10 публікацій включені до міжнародних наукометричних баз даних), 11 статей у наукових періодичних виданнях інших держав, 30 тез доповідей за матеріалами конференцій, 1 методичні вказівки, 2 навчальних посібника. Загальний обсяг публікацій – 185,62 друк. арк. (особисто автору належить 123,17 друк. арк.).

Публікації досить вичерпно відображають основні результати дослідження. Положення дисертації пройшли апробацію на міжнародних та всеукраїнських конференціях.

6. Відповідність дисертації встановленим вимогам

Викладення матеріалу у дисертації ведеться доступною мовою послідовно та науково обґрунтовано. За своєю структурою, обсягом та оформленням дисертація відповідає вимогам, що встановлені до докторських дисертацій.

Автореферат достатньо повно відображає зміст дисертації та її висновки. У авторефераті розкрито основні результати, отримані в процесі

дослідження, ступінь новизни розробок, висновки та рекомендації роботи.

Перелік результатів дисертаційної роботи на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук не містить результатів кандидатської дисертації.

Робота відповідає паспорту спеціальності 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). Дисертація складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел з 571 найменування, 6 додатків. Загальний обсяг роботи становить 582 сторінки, із них 394 сторінки займає основний текст. Робота містить 72 рисунки та 78 таблиць.

7. Дискусійні положення та зауваження до тексту дисертаційної роботи

Загалом позитивно оцінюючи рівень розробки наукових і методичних положень, обґрунтованість наукових висновків та пропозицій, необхідно відмітити дискусійний характер деяких аспектів роботи Черепи О.Г.:

1. У теоретичному аналізі акцентовано увагу на тому, що авторське визначення «стратегія інноваційної діяльності підприємства» встановлює різницю із визначенням сутності понять «інноваційна стратегія», «інноваційний розвиток», «інноваційна діяльність», «інноваційний потенціал» та на відміну від існуючих, враховано аспект діяльності промислового підприємства, включено всі сфери функціонування підприємства та особливості його економічного, інвестиційно-інноваційного розвитку в довгостроковій перспективі, враховано необхідність залучення інвестиційних ресурсів без яких не можливо реалізувати стратегію інноваційної діяльності (с. 74-78). Проте ґрутуючись на Законі України «Про інноваційну діяльність» (2002) із доповненнями та всебічному аналізі поняття «інноваційна стратегія», інноваційна стратегія повинна бути сформована враховуючи основні принципи державної інноваційної політики, які включають: орієнтацію на інноваційний шлях розвитку економіки

України. Далі в роботі йдеться лише про стратегію інноваційної діяльності підприємства. Невизначено вплив держави, регіону на формування стратегії інноваційної діяльності підприємства.

2. При цьому, сутність поняття «управління стратегією інноваційної діяльності підприємства», запропоновано визначати як процес розробки стратегії (с. 103) і не враховано функції управління діяльністю підприємств.

3. В розділі 3 «Аналіз сучасного стану інноваційної діяльності та оцінювання розвитку підприємств машинобудування» в аналітичній частині роботи велика увага приділена оцінці ІД підприємств машинобудування, що є необґрунтованим.

4. В таблиці 3.16 відображено показники ефективності інформаційного забезпечення інноваційної діяльності підприємств за 2012-2016 рр., а саме: рівень інформаційного обміну в сфері ІД; показник доступності інформації та поширення наукової інформації; показник рівня надання інформації на підприємстві; ефективність капіталовкладень підприємства в інноваційну діяльність. Доцільно було б надати пояснення щодо отримання вищезазначених даних по підприємствах машинобудування Запорізької області.

5. Критичний огляд інструментарію оцінювання ефективності інноваційної діяльності підприємств машинобудування показав, що оцінка ефективності ІД відіграє вагоме значення в налагодженні функціонування підприємства, здійсненні управління його діяльністю, коригуванні процесу виробництва (розділ 4). Саме дослідження процесу впровадження інновацій, вивчення прийнятих управлінських рішень є складовими елементами аналізу ефективності ІД. Було б доречним навести більш детальний опис очікуваного результату від впровадження методики оцінювання ефективності інноваційної діяльності підприємств.

6. Автором удосконалено методологічний підхід до розвитку економічного механізму на підставі комплексної оцінки ефективності інноваційної діяльності промислового підприємства (с. 314- 322). Потребує

додаткового обґрунтування методика проведення комплексної оцінки ефективності інноваційної діяльності промислового підприємства.

7. В табл. 4.16 відображено показники ефективності реалізації продукції по підприємству ПАТ «Мотор Січ» у 2012-2016 рр. Не зрозумілими є одиниці виміру в даній таблиці.

Тим часом, висловлені зауваження та дискусійні питання не знижують загальної теоретичної і практичної цінності дисертації на тему «Розвиток стратегії формування економічного механізму інноваційної діяльності підприємств машинобудування», а її автор, Череп О.Г., у повному обсязі володіє предметом дослідження наукової проблеми, та засобами її вирішення.

8. Загальний висновок

Дисертація Черепи О.Г. є завершеною науковою працею, в якій отримані нові, науково обґрунтовані теоретичні й практичні результати, що справляє загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи. Виконане дослідження має достатньо високий теоретичний, методологічний, методичний та практичний рівень, послідовне та логічне представлення матеріалу, необхідну повноту розкриття виконаних розробок. Основні результати роботи опубліковані і доповідалися на науково-практичних конференціях.

Робота Черепи Олександра Григоровича «Розвиток стратегії формування економічного механізму інноваційної діяльності підприємств машинобудування» виконана на актуальну тему. Мету дисертаційної роботи досягнуто, результати дослідження характеризуються достатнім рівнем наукової новизни, про що також свідчить їх ефективне впровадження у практичну діяльність.

На підставі проведеного аналізу вважаю, що подана до захисту дисертаційна робота «Розвиток стратегії формування економічного

механізму інноваційної діяльності підприємств машинобудування» є самостійним завершеним науковим дослідженням, яке характеризується науковою новизною, практичним значенням та відповідає вимогам пп. 9, 10, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів» (Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження наукових ступенів» від 24 липня 2013 р. № 567 (зі змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів № 656 від 19.08.2015р.), що висуваються до дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Автор дисертації Череп Олександр Григорович заслуговує на присудження їй наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент:

завідувач кафедри менеджменту та маркетингу

ПВНЗ «Європейський університет»

д. е. н., професор

І. С. Грозний

Підпис професора Грозного І.С.,
засвідчую:

